

X. ROČENKA

**KRUHU MODERNÍCH FILOLOGŮ
PŘI ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMII VĚD**

ZA ROK 1966

Kruh moderních filologů při Československé akademii věd

Praha 1967

**Památce členů
Kruhu moderních filologů při ČSAV**

ŽIVOTNÍ DÍLO PROFESORA DR. JOSEFA KOPALA

Mít za úkol promluvit na fóru vědecké společnosti o životním díle jednoho z jejích nejčelnějších představitelů mělo by zajisté znamenat, že se připomene především jeho životní dílo vědecké, odborné. Jsou však případy, kdy je nelze redukovat na tuto jedinou kategorii autorova působení. Sem patří právě také dílo profesora Kopala.

Teprve v posledních letech přichází v tomto směru náležitě rozpomenutí. Rozpomenutí na to, že profesor Kopal, který se později převážně jevil jako literárně-historický pracovník a odborník, ve skutečnosti byl dlouho, až do svého pětačtyřicátého roku, do své habilitace na Komenského universitě v Bratislavě r. 1928, činný především jako pracovník literárně kulturní a kulturněpolitický. Ještě do zcela nedávné doby mohla neúplnou představu o rozmanitosti působení profesora Kopala podporovat zčásti i ta okolnost, že bibliografie Kopalových prací, tak jak ji z pera doc. dr. Vladimíra Stupky u příležitosti jeho 75. narozenin přinesl 40. ročník Časopisu pro moderní filologii (1958), je záměrně neúplná, a to nikoliv snad vinou bibliografovou, nýbrž z podnětu jubilanta samého. Profesor Kopal se totiž domníval — a z daného hlediska odůvodněně — že se do soupisu jeho prací, určeného pro Časopis pro moderní filologii, má pojmout pouze to, co se z jeho publicistické činnosti týká přímo francouzské literatury nebo literatur románských, nikoliv však stati a překlady z mladých let, četné referáty o českých dílech a o překladech, které uveřejnil v časopisech nebo denících (Pokroková revue, Nové Čechy, Kmen, Naše revoluce, Národní listy, Lidové noviny atd.), podobně jako sám vyloučil články zabývající se otázkami filosofickými anebo kulturou všeobecně. Pro další doplněk jeho bibliografie, pořízený za léta 1958—1962 Inge Kejzlarovcu roku 1963 (srov. *Philologica Pragensia* (Časopis pro moderní filologii) 6, resp. 46) problémy předchozího rázu pochopitelně nebyly.

Ovšem zaměření soupisu prací profesora Kopala výhradně uvedeným směrem, k jeho čistě romanistickým publikacím, vyřadilo nemalé množství statí a referátů z jeho mladších let. Ochudilo to obraz o povaze i šíři jeho zájmů a jeho činnosti jako celku. Poprvé na jejich příznačnost a význam upozornil profesor dr. Ludvík Svoboda při oslavě Kopalových 80. narozenin.¹

Hned na samém začátku Kopalových publicistických projevů setkáváme se s charakteristickou polemikou: oktáván Josef Kopal contra již básník Viktor Dyk. Pod pseudonymem Opál (středoškolákům nebylo totiž dovoleno publikovat) zaútočil student Kopal na stránkách Časopisu pokrokového studentstva v červnu r. 1901 na některé Dykovy verše a prohlásil autora za nejautentičtějšího a nejtypičtějšího představitele české dekadence. Dyk neměl tušení, s kým má tu čest, a velmi vážně se na stránkách téhož časopisu bránil a ospravedlňoval. Pozdější vztahy mezi profesorem Kopalem a Dykem se ovšem utvářely zcela jinak.

Problematika dekadence a obrodných snah stavějících se proti ní byla i u nás na přelomu století velmi aktuální. Vášnivě zaměstnávala část české studující mládeže. Byla to vzpoura proti abstraktním schémátům a zneplodňující kritice

¹ Srov. také Otakar Novák, „L' Oeuvre de Josef Kopal“ *Études romanes de Brno*, volume I, 1965, str. 7—27.

některých pozitivistů, poněvadž na jedné straně oslabovala v jeho funkci sám rozum, na druhé straně však zároveň vysušovala zdroje citové. Mladí vytýkali těmto pozitivistům, že praxi a konkrétní jevy životní skutečnosti obětují pochybným teoriím a schémátům, že v důsledku toho probouzejí skepsi a mravní chaos, vedou ke lhostejnosti v otázce politiky národa a učí oddávat se kultu epikurejského pohrávání se vším (tehdy se tomu říkalo „diletantismus“), ne-li přímo nízké požívačností, maskující se navenek vážnými požadavky individualistickými.

Avšak vedle vzpoury proti takovému rýsum úpadkovosti šlo stoupencům radikálně pokrokového hnutí ve studentstvu zároveň o pozitivní program: volali do boje za mravní, politickou a sociální obrodu celého českého národa. Přesněji vzato požadovali, aby citům, citovému, vnitřnímu životu byla opět přiznána jeho přirozená práva jako kladné hodnotě; aby se každý jednotlivec zapojil do kulturního úsilí národa a lidstva; aby bylo přijato, že všichni mají vůči národu, tehdy ještě ne-svobodnému, závazky a že všichni mají také odpovědnost sociální. V článku z roku 1903 „Kus retrospektivy“ načrtával Kopal, jak si tento směr představuje studentský a lidský typ, o jehož vytvoření usiluje. Šlo o typ spojující jasný a kladný postoj k životu, k umění a k přírodě se zralou a zdatnou vědou, zdravou a odvážnou energií s živým smyslem pro to, co je ku prospěchu a společnosti, hlubokou lásku ke svobodě se stejně hlubokou nenávistí k jakémukoliv hmotnému a duchovnímu útlatku. Bojujeme, psal tehdy dvacetiletý Kopal, ve jménu snu o životě šťastnějším a krásnějším, ovládaném zákony práva, pravdy a krásy, o životě, k němuž můžeme dospět jedině cestou národní nezávislosti.²

Jistěže byl tento program poznamenán zánícenými vizemi mladého, průbojného idealismu. Rozhodující však je, že v něm byl patos ryzí a opravdový. Kopal jako jeden z mluvčích radikálně pokrokového hnutí ve studentstvu vytvářel si velmi brzy ucelený názor o smyslu života jednotlivce i národní a lidské společnosti. Připomenuté volání po mravní, politické a sociální obrodě, požadavek, aby se každý jednotlivec do něho zapojil, víra v svobodu — to pro mladého Kopala a jeho druhy nebyla abstraktní teorie přicházející a přejímaná zvenčí, byly to obrysy koncepce, která pro ně byla živou, cílevědomou, aktivní potřebou.

Mladý Kopal byl jejími perspektivami dokonce zaujat takovou měrou, že její tehdy lákaly víc než samo odborné studium, kterému se měl věnovat na universitě. A ne nadarmo byly z tohoto důvodu jeho studijní začátky ve znamení váhání mezi filosofií a literaturou. Nakonec literatura zvítězila, ale sklon k filosofii — myslím spíše praktické než teoretické, odborné — poznamenal později jeho způsob, jak přistupoval k literatuře a jak se jí zabýval. Vedl jej k tomu, že literární studium začal pojímat v širších souvislostech kulturních a společenských. Profesor Kopal publicistickou i veřejnou činností po dlouhá desetiletí nepřestával usilovat o to, aby snahy, k nimž se od studentských let hlásil s takovým zápalem, tou či onou formou pomáhal uvádět v praxi. Prostě se intenzivně zajímal o aktuální kulturní a společenské otázky. Odtud si také vysvětlíme, že se ani později jako vysokoškolský učitel a vědecký pracovník nestal zcela kabinetním učencem. Lze říci, že zaměřením a metodou zůstal realistický, správněji: spjat s konkrétní soudobou skutečností. Jeho literární studie pokaždé nějak odpovídaly potřebám přítomné chvíle, především potřebám našeho národního kulturního života. Profesor Kopal nikdy nemínil dělat vědu pro ni samu, ačkoliv na druhé straně chtěl dělat a dělal vědeckou literární historii, i když z hlediska literárního historika českého.

Myslím, že v životním díle profesora Kopala lze rozlišit zhruba tři etapy. Tímto rozlišením nechtěl bych ani tak naznačit existenci hlubších vývojových proměn Kopala samotného — měnil se totiž v jádru svých názorů méně, než by se snad mohlo zdát —, nýbrž chtěl bych spíše připomenout, že tyto etapy souvisl se změnou úkolů, před které byl v časové posloupnosti stavěn.

² Srov. soubor článků „Směr radikálně pokrokový ve studentstvu“ 1898—1908. Knihovna Časopisu pokrokového studentstva, IX. Praha, 1910.

První etapa je obdobím jeho začátků, za nichž studium na pražské fakultě doplnil pobytem v Neuchâtelu (1905) a Grenoblu (1910) a stal se středoškolským profesorem francouzštiny a němčiny. Zprvu působil mimo Prahu (v Kolíně a Litomyšli), po první světové válce pak v Praze. Toto období bychom mohli ohraničit prvními lety poválečnými. Je ve znamení Kopalovy aktivní účasti na naznačených snahách o národní obnovu, které dosažení státní samostatnosti r. 1918 zčásti korunovalo, zčásti zároveň postavilo před jiné konkrétní a bezprostřední úkoly. V tomto prvním období — spadá do něho i první světová válka, jež mobilizovanému Kopalovi dovolila jenom v omezené míře pokračovat v publicistické činnosti, např. v Šaldově Kmeni — zaujímá francouzská literatura a její studium v Kopalově působení ještě jenom relativní místo. Kopal sice například překládá z francouzštiny, ale přitom jde o stati, které jsou ve Francii výrazem snah blízkých snahám pokrokového hnutí ve studentstvu u nás a mohou mu tedy posloužit jako vítaná zbraň. Z Alfreda Fouillého převádí spolu s Emanuelem Čapkem r. 1905 „L'éducation du point de vue national“ (Výchova z hlediska národního), z Léona Vannoze „Les aspirations de la jeunesse intellectuelle“ (Snahy mladé inteligence, 1909), z Émila Boutrouxa „Science et religion“ (Věda a náboženství, 1918) atd. Je pravda, že na konci tohoto období, roku 1918, překládá také kratičký proverb Alfreda de Musset II *faut qu'une porte soit ouverte ou fermée*, avšak nepublikuje jej — překlad vyjde teprve r. 1966 ve výboru Mussetova díla. Kopalovy tehdejší příspěvky do Pokrokové revue, Nových Čech nebo Šaldova Kmene týkají se převážně otázek filosofických, ideových, morálních nebo psychologických: píše o tradicionalistických konceptech protiromantických ve Francii, o psychologii národů z pera německých myslitelů, o německé kultuře a jejím germánském mesiášství ve světle válečné literatury francouzské, o ruské duši v pojetí německého historika postulujícího syntézu západní a východní kultury. Kopal byl ostatně před první světovou válkou spolu se svou generací nadšeným čtenářem velkých ruských realistů.

To, co bylo právě řečeno o prvním období profesora Kopala, nesmí vést k předstávě, že jej literární zjevy francouzského písemnictví neupoutávaly, že se neobíral problematikou francouzské literatury samé. Spadají sem začátky jeho spolupráce s nově založeným časopisem pro moderní filologii (1911), kam napsal recenze o pracích o Montaignovi, Pascalovi, Cyranovi de Bergerac, o vztazích mezi světem Skvanů a francouzskými klasiky; kde dále sám srovnával Vignyho a Vrchlického Elou a referoval o flaubertovských studiích a překladech; a kde konečně uvažoval o pozitivismu a romantismu ve francouzském myšlení a francouzském písemnictví 19. století. Avšak přece jen lze říci, že v tomto období se Kopal nejevil jako budoucí historik francouzské literatury, i když informovanost jeho referátů a řekl bych neesejističnost jeho esejů napovídaly ještě něco jiného než bystrého kulturního pracovníka. Jenže jako literární historik se Kopal mohl rozvinout a uplatnit teprve v druhém období, v podmínkách, které tomuto jeho vývoji podstatně napomohly.

Druhé období Kopalovy činnosti sahá od začátku dvacátých let až do konce let čtyřicátých: vyvrcholuje vydáním jeho *Dějin francouzské literatury* (1949). Až do začátku třicátých let je Kopalovo publicistické a ostatní působení stále ještě zaměřeno šířeji kulturně. Po několik let přispívá Kopal do politické, sociální a literární revue *Nové Čechy* (vystřídala od r. 1918 Pokrokovou revue), píše do *Lumíru*, *Listů pro umění* a kritiku, *Kulturní kroniky Lidových novin*. Ujímá se vedení edičních podniků, např. *Nové bibliotéky* v nakladatelství Kvasnička a Hampl nebo bibliofilské knihovny Akropolis. Překládá francouzskou krásnou literaturu, a to Vignyho (část z jeho *Života a otroctví vojenského*, 1924), Flauberta (povídka *Legenda o svatém Janu Pohostinném*, 1925), Montesquieua (*Perské listy*, 1926) a hlavně v letech 1928—1929 všech deset svazků románu-řeky Romaina Rollanda *Jan Kryštof*, od té doby v tomto jeho vždy znovu revidovaném překladu několikrát vydaného, naposled vloni v Rollandově jubilejním roce 1966 již po šesté, a patřícího mezi klasické překlady z francouzštiny do češtiny.

Avšak zároveň po první světové válce ustavičně vzrůstá i Kopalova činnost literárněhistorická a vědecky publicistická. Vzrůstá ve vědeckých časopisech, do nichž nyní přispívá čím dál větší měrou — do Časopisu pro moderní filologii. Naši vědy, Sborníku Společnosti Jaroslava Vrchlického a do časopisu Učené společnosti Šafaříkovy Bratislava na Slovensku. Toto zaměření začne převažovat, zvláště jakmile se Kopal r. 1928 habilituje na filosofické fakultě Komenského university v Bratislavě a zahajuje tak své působení jako vysokoškolský učitel. Je to pro něho významný a šťastný mezník. Následujících deset let přednášení v Bratislavě (do r. 1938) znamená pro Kopala — mezi 45. a 55. rokem jeho věku — velký klad jak pro jeho činnost, tak pro jeho osobní život. Tato léta jsou také neobyčejným přínosem pro bratislavskou romanistiku.

Kopalovi se otevírá možnost intenzivního působení vědecko-pedagogického a vědecko-publicistického. Nachází vřímavé a dosud na něho vzpomínající posluchače i řadu vzácných přátel mezi členy profesorského sboru. Všichni dovedou ocenit jeho vlastnosti učitelské, vědecké a lidské — vlastnosti pracovníka, který v těchto snad nejlepších letech svého života uplatňuje svou osobnost za katedrou, v publicistice a v kulturním životě vůbec. Z Bratislavy profesor Kopal dojíždí po smrti profesora P. M. Haškovce v letech 1936 až 1938 suplovat dějiny francouzské literatury také na Masarykovu universitu v Brně. I tam přes své poměrně krátké působení zanechává trvalé vzpomínky.

Když se profesor Kopal r. 1938 dostává konečně na Karlovou universitu v Praze, na stoliici, která se zde poprvé zřizuje výhradně pro specializovaný obor dějin francouzské literatury, nastává soumrak tohoto jeho tak světlého druhého období: okupace a krátce po osvobození tragický zásah osudu do jeho rodinného života, nedovolení mu radovat se tak, jak by měl, z vyvrcholení svého životního díla vědecko-publicistického, *Dějin francouzské literatury* (1949).

Druhé období působení profesora Kopala přináší jádro jeho tvorby literárně-historické. Její tematická škála je široká a zabírá celou rozlohu dějin francouzského písemnictví. Jeho první pokus zvládnout v kostce celé dějiny je dvaatřicetistránkový přehled dějin francouzské literatury od jejich počátků až do 19. století; uveřejnil jej v kulturně popularizačním časopise *Poznání* r. 1927. Tehčz roku vydal už svou první odbornou monografii, doporučenou F. X. Šaldou k tisku v *Pracích z vědeckých ústavů filozofické fakulty university Karlovy — Literární teorie Boileauova*. Byla to práce literárněhistoricky značně aktuální. Právě se ve Francii rozbíhaly zčásti ostré diskuse kolem stého výročí romantismu a kolem problému tzv. dvojí základní tradice francouzské literatury a kultury, klasické a romantické. Tyto diskuse měly již od doby přelomu století, doby vnitropolitických napětí kolem Dreyfusovy velezrádné aféry, pozadí ideologicko-politické, poněvadž nacionalisté (a pravice vůbec) hájili v klasické tradici tzv. ryzost francouzské kultury proti zhoubné prý infiltraci germánských tendencí romantických a jedu domácího rousseauismu. Profesor Kopal vyložil problematiku literární teorie autora poetiky francouzského klasicismu (později zdogmatizované) ve vši objektivnosti. Zároveň však ukázal, že nelze sdílet názor soudobého velmistra francouzské literární historie Gustava Lansonova, pokládajícího zásady Boileauovy za základní a trvalé podmínky francouzského literárního vkusu vůbec. Profesor Kopal v klasicismu a jeho teorii správně spatřoval pouze jeden z historicky podmíněných základních typů tohoto vkusu, alternujícího — jak z tehdejšího typologického hlediska usuzoval — s druhým základním typem, romantickým. V jádře tedy zastával názor, že historický vývoj dává vznik různým tradicím a že nelze pouze jednu z nich normativně a pragmatisticky, z národně sebezáchovných představ, povyšovat na tzv. pravdu. Tato monografie byla pro své kvality, k nimž náleželo Kopalovo umění hutné věcné syntézy, profesorem P. M. Haškovcem pochvalně uznána jako práce habilitační a vynesla jejímu autorovi docenturu v Bratislavě, po níž brzy přišla mimořádná a řádná profesura.

Skoro souběžně s překladem Jana Kryštofa chystal Kopal stručnou, ale obsažnou knížku o Romainu Rollandovi, autorovi, jehož obrodné úsilí z přelomu století, postoj za první světové války a humanistické úsilí poválečné jej hluboce zaujaly, i když jej později nutily k zamýšlení Rollandovy leckteré dynamické rozporu a ideová rozkolísanost. Tato první Kopalova malá monografie o Rollandovi vyšla r. 1930 jako extenze university Komenského v Bratislavě. Kopal se ani později nepřestal zajímat o další fáze Rollandova vývoje. Byl šťasten, že se nemýlil v rylosti spisovatele, svého času označovaného jako svědomí Evropy, který r. 1938 takřka jediný z čelných autorů ve Francii pozvedl svůj rozhořčený hlas ve prospěch malého zrazeného národa.

O dva roky později dokončil profesor Kopal velkou monografií o jiném spisovateli, jímž se zabýval v dílčích časopiseckých pracích již v předcházejících letech, Gustavu Flaubertovi. Je vedle pozdějších *Dějin francouzské literatury* jeho nejzávažnější literárně-historickou a literárně-estetickou knihou. Sám ji měl — spolu s Dějinami — ze všech svých knih nejraději. Vyšla r. 1932 ve spisech filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě. Byla zaměřena jednak na výklad Flaubertovy estetiky z jejích psychologických předpokladů a v její spřízněnosti s některými tezemi poetiky francouzského klasicismu, jednak na soustavný rozbor jednotlivých Flaubertových děl. Když vyšla, byla označována za jednu z nejdůležitějších prací, jež byly u nás vydány v oboru francouzských literárních dějin. Vítali ji nejen odborní posuzovatelé, k nimž patřil i F. X. Šalda, nýbrž také leckteré příslušníci našich literárních kruhů. Flaubert byl pro mnohé z nich ztělesněním výsostného tvůrčího úsilí v moderním francouzském umění literární prózy. Dát nahlédnout do jeho teorie i praxe tak pozornou, zasvěcenou analýzou a zhušťující syntézou zároveň, jak to dělala monografie profesora Kopala, znamenalo u nás významný vědecký i kulturní čin.

Ještě dvě drobnější knižní publikace Kopalovy vyšly v třicátých letech v extenzích university Komenského v Bratislavě. Předně to byla r. 1934 malá monografie *O válečném románě francouzském*. Přípravou k ní byla řada předběžných časopiseckých studií. Snažila se objasnit smysl a dosah příslušných děl Barbussových, Dubamelových a Dorgelésových, tj. autorů, kteří pronikavě odhalovali hrůzný rub války, i děl Montherlantových a Drieu la Rochelových, náležejících k malé skupince těch, kdo chtěli přinášet pohled „z druhé strany“, tj. vychvalovali válku jako školu mužných ctností. Druhá knížka *George Sandová a Božena Němcová* (1937) byla prohloubenou a odstíněnou paralelou mezi oběma kongeniálními spisovatelkami. Profesor Kopal oceňoval studie srovnávací a sám několik drobnějších napsal. Byl však nedůvěřivý ke stopování a vymezení přímých vlivů. Proto se v tomto případě nesoustředil na vliv Sandové na Němcovou, nýbrž vyzdvihl původnost velké české autorky. Připomínal, do jaké míry její tvorba vyvěrala z jiné podmíněnosti než dílo její francouzské předchůdkyně. Konečně by bylo nespravedlivé přejít mlčením další věc z doby bratislavského působení profesora Kopala: přispěl r. 1937 do kolektivního pražského sborníčku *Co číst z románských literatur osmdesátitříticetou stáří* „Co číst z francouzské literatury“, věnované tvorbě posledních deseti let. Byl to vlastně znamenitý přehled a rozbor této nejnovější literatury určený pro širší kulturní veřejnost. Ukázal, jak soustavně profesor Kopal sledoval a četl soudobou, aktuální literární tvorbu ve Francii.

Léta bratislavské profesury přivedla profesora Kopala také k problematice metodologické. Je třeba říci, že jej nikdy valně nelákaly teorie na úkor praxe, bez náležitého podložení a stálého kontrolování, ověřování praxí. Skoro lze říci, že profesor Kopal zůstával realistickým posuzovatelem a vykladačem literatury, usilujícím o pochopení a o ně se opírajícím osvětlováním příslušné tvorby. Literární historik, čteme v jeho *Dějinách francouzské literatury*, „který se snaží být práv dějinné skutečnosti... (je) nakloněn spíše pochopit nežli soudit, spíše vysvětlit nežli zahrnout... hledá smysl (příslušných jevů) spíše než ve formulí v empirické skutečnosti samé. Tato skutečnost je příliš složitá, aby se nechala vtěsnat do Prokru-

stova lože teorií, které vypadají tak svůdně jen proto, že pomíjejí jisté zjevy, jež by jim mohly odporovat" (300). Když bylo třeba dát vysokoškolským posluchačům do rukou solidní metodologickou příručku, která by je poučila, jak se vyvarovat povrchního kritického impresionismu, a zaslvětila je do základů vědeckého přístupu k literatuře, sáhl po stati vynikajícího francouzského metodologa začátku našeho století, Gustava Lansonova, snažícího se uvést ve správný poměr objektivní a subjektivní předpoklady literárního studia. Přeložil a vydal r. 1931 jako brožurku jeho pojednání *Metoda literárního dějeplu*.

Na pražskou fakultu přišel profesor Kopal, jak již připomenuto, na nově zřízenou stoliici pro dějiny francouzské literatury. Oba profesori, kteří až do své smrti r. 1937 velkou část svých přednášek věnovali francouzskému písemnictví, měli totiž stolice širších oborů: Václav Tille byl profesorem srovnávacích dějin literárních, F. X. Šalda pak profesorem dějin moderních literatur. Speciální stolice pro dějiny francouzské literatury vznikla po Šaldově smrti.

Okupace zakrátko přinesla zavření vysokých škol a z velké části znemožnila profesorovi Kopalovi i další publicistickou činnost. Proto soustředil své síly na to, co jako ordinář svého oboru pokládal za svou povinnost (a k čemu by se nebyli odhodlali ani Tille, ani Šalda, ani Haškovec) — napsat odborné vypracování syntetické dějiny francouzské literatury. Při osvození bylo dlo zhruba hotovo, vyšlo však teprve r. 1949. Bylo podloženo autorovou nesmírně rozsáhlou četbou. Opíralo se o současný stav literárněhistorického bádání. Všímalo si ideově-tematické stránky, aniž ji odlučovalo od prostředků umělecké formulace smyslu, a zahrnovalo celý vývoj francouzské literatury od jejích začátků ve středověku až po druhou světovou válku. Bylo v autorově koncepci určeno jak vysokoškolákům a odborníkům, tak širší obci vzdělaného čtenářstva. Spojovalo spolehlivost a úměrnost informací s věcným podáním historika, vyzráleho desítkami předchozích detailních studií a se zkušenostmi vysokoškolského učitele a kulturního praktika. A konečně bylo další velkou předností *Dějiny francouzské literatury*, že je napsal znalec všude bez okolků směřující k samému jádru problematiky a vládnoucí pevně fermulujícími, kultivovaně srozumitelným, mistrně syntetizujícími slohem. Myslím, že přes všechno kladné ocenění, které se jim dostalo z řad odborníků i jiných pozorovatelů, zůstanou u nás ještě dlouho nedoceny.

Dějiny francouzské literatury vyvrcholilo druhé období v životním díle profesora Kopala, zabírající tři desetiletí. Po osvození a znovutevření vysokých škol bylo ve svém závěru poznamenáno znásobením funkcí univerzitních i jiných, spojených s novým rozběhem vědeckého a kulturního života dušeného okupací, a tragickou ztrátou v rodině, která vrhla těžký stín na další léta profesora Kopala, zvláště na první léta toho, co bych nazval třetím, posledním obdobím jeho působení. Pedagogickou činnost vykonával na filosofické fakultě university Karlovy až do svého pětasedmdesátého roku (1958). Rozloučil se i s *Časopisem pro moderní filologii*, jehož romanistickou rubriku redigoval od smrti profesora P. M. Haškovec r. 1936 a jehož hlavní redakce se ujal r. 1947 po odchodu profesora Janka, věnuje se jí až do převzetí časopisu Československou akademií věd r. 1952. Předsedou Klubu moderních filologů byl po profesoru Jankovi až do r. 1955, zůstává nadále čestným předsedou Kruhu moderních filologů, který z Klubu vznikl v rámci reorganizace vědeckých společností, jež přecházely do sféry působnosti ČSAV

V tomto třetím období se těžiště činnosti profesora Kopala, neutuchající až do posledních měsíců jeho života, přesouvá poněkud jinam. Nové podmínky pro popularizaci cizích klasiků, vytvořené za socialistického režimu, dávají vznik nové situaci. Profesor Kopal může své znalosti dávat do služeb čtených edicí francouzských autorů v českém překladu a tímto způsobem se obracet k široké obci čtenářské, aby jí na vysoké úrovni zprostředkoval poznání a pochopení příslušných děl a autorů. Na prvním místě je tu třeba připomenout, že převzal hlavní, nesmírně náročnou redakci druhého vydání úplného překladu Rabelaisova renesančního románu *Gargantua a Pantagruel* (jehož první vydání vyšlo r. 1931 z pera kolektivu praž-

ských posluchačů profesora P. M. Haškovce z doby před první světovou válkou, kteří si dali jméno podle Rabelaisova liberálního opatství „Jihočeská Theléma“). Kopalem (spolu s posledním žijícím členem Jihočeské Thelémy) důkladně revidované vydání vyšlo r. 1953, třetí vydání pak, znovu pečlivě přehlednuté, r. 1962. Kopalova úvodní studie o Rabelaisovi vyšla r. 1954 samostatně. Profesor Kopal vydal znovu svůj překlad Montesquieuových Perských listů (1955) a páté a šesté vydání svého překladu Rollandova Jana Kryštofa (1957, 1966), nově překládal Balzaca.

Kopalovy předmluvy nebo doslovy, důkladné i přístupné zároveň, doprovázely překlady mnoha autorů, od autorky rané renesance Markéty Navarrské až po Rogera Martina du Gard. Konečně vydal profesor Kopal r. 1964 novou, více než stodvacetistránkovou knížku o Romainu Rollandovi, oprávněně se o neobyčejně rozsáhlý posmrtný dokladový materiál, publikovaný po druhé světové válce paní Maríí Rollandovou. Přispěl také více než desítkou velkých hesel do slovníku francouzských spisovatelů (1966). Jeho předmluvy a doslovy jsou většinou velmi pečlivé, původní studie, kde se pozoruhodně výstižná syntéza opírá o konkrétní rozbor. Je tu jistý rozdíl v pojetí a zaměření proti starším pracím. Dříve se profesor Kopal soustřeďoval spíše na literární aspekty. V těchto studiích, aniž je pomijí, vykládá díla, tam kde to je na místě, pozorněji se zřetelem k historicko-spoolečenským souvislostem. Uvážíme-li množství těchto předmluv a doslovů z padesátých a šedesátých let, dalo by se říci, že by z nich bylo možno sestavit takřka ucelený přehled francouzské literatury od renesance na základě jejich čelných představitelů.

Jsem přesvědčen, že ten druh literární publicistiky, který profesor Kopal převážně pěstoval od padesátých let, přinášel mu velké vnitřní uspokojení. Profesor Kopal pozoroval nebývalý hlad po dobrých knihách. Byl rád, že z nich mnohé může doprovázet zasvěceným, svědomitým, a proto dobrým slovem. Nepamatují se, že by v tom, co takto v rámci popularizačních snah nakladatelských předkládal kulturní veřejnosti, spatřoval něco méně závažného a méně zavazujícího než třeba v teoretičtější zaměřeném odborném pojednání. Viděl v tom aplikaci své vědy, literární historie. V jak vysoké míře některé práce vyžadovaly rozsáhlou a hlubokou erudici, o tom se nejlépe přesvědčíme, zalistujeme-li si v Kopalových vynikajících, pracovních edicích překladu Rabelaisova.

Osud dopřál profesoru Kopalovi dožít se krásného věku. Dopřál mu, aby za svého dlouhého a mnohostranného působení vytvořil dílo, které se přes svou klidnou, věcnou nenápadnost zapsalo významně a trvale do naší romanistiky a naší národní vědy a kultury vůbec. K výrazu vděčnosti za toto dílo, jímž chtěly být tyto úvahy, nemůžeme nepřipojit také výraz vděčnosti té, jež svým vzácným porozuměním pro jeho práci a tím, že mu po celý život a zvláště v těžkých chvílích byla po jeho boku tak statečnou a tak nepostradatelnou oporou a že mu v tak vysoké míře umožňovala, aby své dílo vytvářel a nás jím obohatil.

OTAKAR NOVÁK

Pri zrode romanistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského stáli po P. M. Haškovi dvoja nezabudnuteľní učители. Zapisali sa hlboko do myslí a sŕdc svojich poslucháčov, odchovali jednu celú generáciu slovenských francúzštinárov.

Jedenásť a pol roka uplynulo odvtedy, čo zomrel po dlhoročnom ťažkom utrpení mladší z našich učiteľov profesor Vladimír Buben. S poctivosťou a rozvážnosťou jemu vlastnou vytvoril v Bratislave podstatnú časť svojho pribojného lingvistického diela a ako nabádavý a ušľachtilý učiteľ uváženou a jasnosťou výkladov, vŕdnosťou, hlbokou demokratičnosťou a príslovečnou skromnosťou neobyčajne intenzívne vplýval na svojich poslucháčov. Ešte sme nespltili v náležitej miere podľnosť úcty a vďačnosti tomuto vzácnemu mužovi, a už želieme skon jeho najbližšieho spolupracovníka na bratislavskej katedre romanistiky v desaťročí pred druhou svetovou vojnou profesora Josefa Kopala. Obidvaja mali našu úctu a vďačnosť nielen ako vynikajúci vedci a pedagógovia, ale aj ako ľudia krásnych občianskych a mravných čŕt. Do pletiva našich krásnych a ťažkých, mladým nadšením a márotnatnou energiou nabitých, ale aj nesmierne zraniteľných rokov sú tak pevne votkané ich tváre, že pri každej príležitosti, keď sme sa čo len dvaja-traja ich odchovanci stretli, vždy sme sa rozhovorili o nich a privoľávali si ich spomienkami.

Je pre mňa veľká česť dzen na tomto slávnostnom spomienkovom zasadnutí pripojiť sa k všetkým vdaným predrečníkom a skromnou hŕstkou rozpomienok vdať úctu vzácnnej osobnosti profesora Josefa Kopala. Možno hneď rovno povedať, že nám bol vzorom, sympatiou, láskou. Naše mladé nadšenie malo potrebu k niekomu sa upnúť, niekým se nechať konštituovať. Takými vyrovnanými a zanietenými, vzdelanými a citlivými, spravdivými i chápanými, náročnými i plaými porozumenia, dôslednými i prívetivými, vede oddanými i senzitivnými, pracovitými a metodickými, ale aj obetavo sa rozdvajúcimi vo chvíli nadšenia a inšpirácie, takými sme chceli byť. Bolo nám jasné, že žije v ňom tradícia, videl sa nám ako celistvý, ale zároveň nám pripadal moderný, nezakosílený v konvenciách, citlivý a pevný zarovno. Cítili sme, že na rozkolísanej pôde v rokoch tridsiatych nemal životný pccit bezradnosti a bezcieľnosti, tým menej pocit hrôzy a straty zmyslu života, také príznačné pre mnohých intelektuálov medzi dvomi vojnami. Ako špecialistu nevysušila ho pedantická akribia a ako človekom nelomcovala ním svojvôľa. Vedel vytvoriť osobnostný súlad prácou a disciplínou, vedel robiť kultúru ako plod ľudskej obetavosti a šľachetnosti. Robil ju nie zo slov, ale z ľudskej skutočnosti. Ako každý tvorca, aj on sa nám napokon musí vymknúť z pojmových formúl, na ktoré by sme ho chceli prevádzdať. Je nie ľahké postihnúť ho spomienkami, lebo nikdy presne nevieme, koľko vnášame nepriliehavých komentárov a trúfanlivého domyslenia. Jedno je však isté: dôveroval by aj tejto neistote, tejto našej obave, aby sme, zdelujúc svoj nadšene prežívaný vzťah k nemu, nevťahovali seba samých príliš do spomienok, ktoré majú byť o ňom a o celej atmosfére, ktorú sme s ním žili a dýchali. Vzal by nás za ruku ako nesmierne ľudský človek a posmelil pri rozpomínaní.

Jeho prednášky patrili toho času k najlepším na bratislavskej fakulte. Boli to vzrušujúce chvíle, keď nás upúťaval Rabelaisovým „snom slobodného života“, ekeptickým názorom Montaignovým, klasikmi, Vignym, odhaľujúcim prázdnotu vojenského života, všetkými tvármi Mussetovými, rehoľníkom krásy Flaubertom, usúženým vlastným estetickým mysticismom, zhovievavým eklektikom Anatolom

Franceom, a najmä úprimným hľadačom a apoletom dobra Romainom Rollandom. Skúšky bývali u neho diskusiou a zážitkom. Vedel spájať vysokú náročnosť s vľudným prístupom k mladým ľuďom, zapáľil ich, a to všetko s taktosťou, pamätlivou osvedčeného „adlescenti maxima reverentia“. Dával nám aj intenzívnu estetickú a citovú výchovu, niečo takého ako — povedané s Gustavom Lansonom — „nástroj vnútornej kultúry človeka“. K racionálnemu jadrú svojich prednášok, k čistote pojmov a kritérií, o ktoré usiloval, k svojej skvelej erudícii pridával aj tvorivé básnické precitienie.

Mal v zvrchovanej miere pochopenie pre to, čo potrebujú mladí ľudia, po čom túžia takrečeno posadnutí vlastnou mladosťou a trpiaci jej krízami. Hľadali sme vzrušujúce sondy do ľudského vnútra, upínali sme sa na autorov, ktorých slová niesli v sebe výbušninu, ale aj na takých, čo nám pomáhali stavať niečo skutočného a trvácého v nás samých. A tak bolo len prirodzené, že sme priam hltali osobné spovede Rousseauove, unášaní jeho lyrizmom a výrečnosťou, v akejsi zúfalej vôli, že sa nám stanú obživou. Ale pozorné oči nášho profesora bdeli nad nami. Vychovával nás ku kritičnosti a nič nezamľal v tomto prípade z vážnych rousseauovských pochybení. Priviedol nás tak ďaleko, že sme mohli postihnúť, ako „ženevsky občan“, využijúc ohraničenosť súvekého rozumu, zaútočil na jeho principiálny význam v snahe ponechať mu úlohu iba služobnú. A tak sme potom na seminári sledovali Rousseauov spor s Diderotom a filozofmi. Popísali sme zošity pojmovým vymedzením „prírody“ u humanistov, konfrontovali s rousseauovským, a tak preživali hodiny seminára z francúzskej literatúry ako najpútavejšie dobrodružstvo.

Dnes, po veľkom časovom odstupe, lepšie chápeme ako vtedy, že si nás popravde

získaval krásnym ľudským a pracovným príkladom, lebo nebol suchopárnym učebárom a rutinou zaťaženým interpretom literárnych diel, ale človekom svedomitej práce a zodpovednosti tak isto ako aj človekom jemnej senzibility. To sa zračilo azda najvýraznejšie pri interpretovaní básnických diel. Nezabudnuteľne sme ho počuli vykladať Musseta, básnika, od ktorého ešte v roku 1918 preložil pôvabný proverb *Mezi dveřmi* (*Il faut qu'une porte soit ouverte ou fermée*) a uverejnil ho skoro až po päťdesiatich rokoch, keď ho zaradil do reprezentatívneho a dosiaľ najobsiahlejšieho výberu z Mussetovho diela (*Dilo*, SKNLU, Praha 1966) a predoslal mu úvodnú, žiaľ, poslednú svoju štúdiu o tomto básnikovi romantizmu, jednom z najzaujímavejších a najrozpornejších, o ktorého osobnosť a dielo bádateľský záujem čoraz viac vzrastá. Keď nám ho profesor Kopal na prednáškach približoval, to nebola len tradičná elegická tvár básnika „nesmrteľných vzlykov“, vyspievaných v povestných Nociach, ale neobyčajne zaujímavé integrovanie aj mladického profilu básnikovho, jeho samopašného pochábeľstva, dávajúceho mu jedinečnú možnosť hlboko vdychovať atmosféru Shakespeareových komédií a rozvinúť onen vzácny „vagabondage poétique“, ktorý ho robí tak trochu Rimbaudom romantizmu.

Nech bol profesor Kopal akokoľvek nabádavý a vynikajúci vysokoškolský učiteľ, jednako nebol uzavretý len do školskej sféry a nerobil z nás skleníkové rastlinky. Od roku 1933 nám neskrýval svoje starosti občana a vlastenca. Hovorieval, že statoční a mierumilovní ľudia budú zaskočení. A akosi inštinktívne, akoby v ne-dobrom tušení hrozivých vecí budúcných, najviac sa primkli k jeho osobnosti tie ročníky, čo študovali bezprostredne pred druhou svetovou vojnou. S mimoriadnym úsilím sa im venoval a spájalo ho s nimi aj po vojne trvalé puto náklonnosti a vrelých sympatií. Bol hrdý na to, že spomedzi absolventov fakulty počtom i aktívitou patrili k tým, čo si v zvrchovanej miere splnili vlasteneckú povinnosť v Slovenskom národnom povstaní. Po oslobodení vyvíjali mnohostrannú činnosť v diplomacii (pozdravovali svojho učiteľa z európskych metropol, z Kórey, z Japonska i odinakaľ), vo vedeckých inštitúciách, v školstve, v redakciách a na rôznych kultúrnych postoch. Nemohli zabudnúť, že profesor Kopal ich pedagogicky a ľudsky formoval, boli mu zaviazaní vďačnosťou za výchovu k disciplinovanosti a zodpo-

vednosti. Ani po desaťročiach nevychladli hrejivé spomienky, ktoré jeho odchovanci prechovávali k nemu a aj naďalej budú prechovávať k jeho svetlej pamiatke.

V jubilejnej stati „K osemdesiatke univerzitného profesora Josefa Kopala“ (Slovenská literatúra, roč. X., 1963, č. 2, str. 263–264) jeho terajší nástupca na katedre romanistiky v Bratislave — a dlhoročný spolupracovník svojho niekdajšieho vysokoškolského učiteľa v Odeone — profesor Jozef Felix označuje smer vedeckých záujmov profesora Kopala použitím dvoch pomenovaní „francúzsky klasicizmus a francúzsky humanizmus, chápané v najširšom zmysle slova nielen ako literárno-historické, ale aj ako filozofické kategórie“. Toto záujmové rozpätie profesora Kopala vyjadril profesor Felix menami Boileau a Romain Rolland. Boileauovi venoval profesor Kopal svoju prvú knižnú monografiu, jasnú koncepciu a metódou, na ktorej se oddá skúmať prednosti jeho analyticko-syntetického prístupu k študovanej problematike. Výhrada profesora Kopala voči Lansonovmu nadhodnoteniu Boileaua sa ukázala veľmi správna. Literárnovedne bádanie ju len znovu povzdzuje napríklad poukazovaním na to, že Boileau nepomáhal formovať divadelnú techniku Molièrovu, ako sa tradične tvrdievalo, alebo tiež že Boileau nemal podstatný vplyv napríklad ani na konštituovanie umeleckých náhľadov Racinových. Výklady profesora Kopala nám ozrejmlí, že klasická dogmatická kritika Boileauova nemohla byť a nebola prijatá — ani za jeho čias a ani potom — už preto, že nepostihovala vývojovú dialektiku, a ani zďaleka nevyčerpávala všetku hodnotnú tvorbu storočia.

Mravný pátos francúzskeho humanizmu výrazne stelesňoval profesorovi Kopalovi Romain Rolland. U mnohých svojich bratislavských poslucháčov vzbudil trvalý záujem o tohoto francúzskeho Tolstého, ako ho nazývali. Štúdie o ňom napísali a prekladali z jeho diela profesor Jozef Felix, docent Ján Boor, literárny kritik a historik dr. Andrej Kostolný a iní. Ako profesora Kopala, aj ich upútal Romain Rolland meradlami mravnej hĺbky a ľudskej pravdivosti. Vysoko oceňovali to, čo ostáva živé a mladé v autorovi Jána Kryštofa dosiaľ: jeho schopnosť bez lútosti sa rozísť so starými ilúziami, byť v nepretržitom zápase so sebou, so svojou minulou podobou, nezľomiť sa v osamotení, udržať sa perspektívou kultúry, ktorej centrom bude človek. S rollandovskou problematikou, s povojnovým románom, najmä s Barbusom, Duhamelom, Dorgelèsom, ako aj s inými autormi oboznámol profesor Kopal aj široké bratislavské publikum na verejných prednáškach. O ich vysokej úrovni a obľúbenosti tie najkrajšie reminiscencie si zaznačil do svojich memoárových predbežne ešte rukopisných zápiskov básnik dr. Emil Boleslav Lukáč, popredný prekladateľ z francúzskej poézie.

S veľkým záujmom sme očakávali každú jeho novú knihu. Po druhej svetovej vojne vo veku, kedy mnohí ponajviac už len rezumujú svoju staršiu tvorbu, badáme u neho novú tvorivú rozmach, nádhernú vnútornú energiu ako osobnostný výdobytok. Osemdesiatročný, svieži a vzpriamený, prináša ešte knižný hold k storočnici Rollandovej. A zas po rokoch v tom, ako chápal a vysvetľoval dielo tohto humanistu, našli sme a so záujmom a potešením sledovali toho istého profesora Kopala, ktorý podporoval naše mladé hľadanie a dôveru v svetlé stránky človeka. Našli sme znovu toho svojho učiteľa, čo tak ako vždy, aj teraz osvedčil hlboký postreh v chápaní umenia ako kultúrotvorného činu. Uplatnil pri tom — azda ešte výraznejšie než kedykoľvek predtým — kritériálnu koncepciu charakteru, sledujúc, okrem poznávacej a estetickje, najmä kategóriu morálno-osobnostnú. Znamenalo to hlboký prístup do danej problematiky, lebo autorovi Očarenej duše estetické tvorilo — a v tom bol zajedno s Gorkým — súčasť etiky budúcnosti. Pre oboch platilo, že život bude spravdivý v takej miere, v ktorej bude saturovaný aj krásou.

Profesor Kopal, keď sme už pri tom, nebol nejakým zaslepeným modloslužobníkom krásy. Ani vtedy, keď robil detailné rozbor literárnych diel (na literárnom materiáli rozvíjať vkus žiakov považoval za najúčinnnejšiu výuku), nikdy neupadol do ľudskej necitlivého estétstva. Vždy mal zmysel pre mieru a harmóniu, vždy prejavoval zdravý kultúrny zmysel, myšlienkovú disciplínu, dôveru v intelekt, vždy smeroval ku kultúrnej plnosti. Bola mu ďaleká subjektivistická nezáväznosť, poplat-

nosť módam a ľúbivosti. Harmonickým štýlom, javiacim sa rovno ako štruktúra poznatku, vyjadroval obsah svojej ľudskej a vedeckej etiky. Aj ako interpret inonárodnej literatúry, zaoberajúci sa zasvätené jej špecifičnosťou a svojbytnosťou, bol hlboko vkorenený do potrieb vlastnej národnej kultúry a úzko spätý s domácimi skutočnosťami.

Jeho úctyhodné dielo zostane jedným z pilierov nášho kultúrneho bohatstva a jeho krásna ľudská tvár nikdy nevybledne v našej pamäti.

VIOLA CIGEROVÁ

Na jaře roku 1945 jsme stáli na prahu nového období. Válka skončila. Okovy totálního nasazení z nás spadly. Nová životní orientace byla před námi. Touha po studiu, vybičovaná zavřením universit, v nás utvzovala jediný záměr — dostat se k pramenům vědy — načerpat co nejvíce z jejich zdrojů a najít si pak svou vlastní cestu. Vstup na universitu byl pro nás duchovním vzkríšením. S radostí jsem konstatovala, že nejsem osamocena se svým vztahem k Francii a její literatuře. Bylo nás mnoho. Na universitu jsme se ani nevešli. Naplňovali jsme celá sál v Městské knihovně, kde jsme seděli i stáli hustě namačkání, když už se nedadla nedostávala. Daleko vpředu, v hloubce na pódiu, stál profesor Kopal, s typickou francouzskou bradkou, podoben Francouzům z manuelů a nejspíš Romainu Rollandovi, který nás s ním sblížoval nejvíce. Vítal nás jako novou generaci, které chtěl předat duchovní dědictví „sladké Francie“.

Přednášky profesora Kopala, při poválečném nedostatku učebnic pro nás byly jediným studijním pramenem. Je třeba zdůraznit, že se z nich dalo skutečně studovat. Byly jasné, přehledné, podávaly výstižné charakteristiky autorů a hodnocení jejich děl, bez zbytečného zatížení neužitečným balastem concettismu. Byl v nich nejen zákon a řád a logicky utříděné myšlenky, ale i etické a umělecké vynánání přednášejícího.

Zdálo se nám, že profesor Kopal k nám mluví intimní, důvěrnou řečí našich oblíbených autorů, že prožívá jejich problémy, bolesti i radosti. Při zkouškách byl laskavý a otcovský — výkyvy nálad u něho neexistovaly. Svou harmonickou vyrovnaností inspiroval důvěru a naději.

Rozmlouval nám starostlivě první stipendijní cesty do Francie bezprostředně po skončení války, z obavy z ještě neurovnaných poměrů na západě, a že stejně již oslabení zásobovacími poměry okupace budeme znovu strádat.

Prožívali jsme s ním s účastí jeho životní krize a tragédie, které ho potkaly a které neměl sil před námi skrýt. Bez ohledu na své nervové vyčerpání vyhověl naší touze po poznání současné francouzské literatury a přednášel nám mimo plán o moderním divadle a poesii. Tlumočil nové myšlenky, netajil se názory, podával živé analýsy. Jeho síly pomalu unikaly. Nemocen, se zlomenou rukou, byl zproštěn přednášek. Mezi studenty zavládla panika, že nebudou moci složit poslední doktoráty, když udílení této hodnosti se rušilo a příprava k jejímu dosažení stála tolik úsilí. Profesor Kopal, však, s posledním vypětím sil se dostavil ke zkouškám.

Když pak opustil universitu a své studenty, zbyla mu jeho pracovna. Malý prostý pokoj, s uklidňující vyhlídkou do svěží zeleně zahrady. Nad pohovkou fotografie v rámečku profesora Skály-Rochera, který přivedl profesora Kopala k universitní kariéře. O něco výše akvarel Jičina, kde studoval, vpravo od okna dvě busty: Mánés a Neruda — literární odměny za tvorbu z mládí. U dveří malý obrázek z Japonska. A pak už nic — jen psací stůl a všude, až do stropu knihovny, doslova přeplněné knihami ze všech světových literatur. Vedle celých kolekcí básnických sbírek, studií linguistických a universitních časopisů, tak jak po léta vycházely, byly umístěny Šaldovy literární doktriny, Ariostův Zuřivý Orlando, Spisy Voltaira, Úvahy o Francouzské revoluci, Básnické sbírky Otakara Březiny, Puškin, Majakovský, Zeyer, Alfréd de Vigny, Aragon, Duhamel a ovšem milovaný Flaubert, Rabelais, Musset a Sandová. Vše v pestré směsici. Literatura byl jediný zájem profesora Kopala.

Vzpomínám si na svou poslední návštěvu v této pracovně před několika lety. Profesor Kopal seděl u svého stolu, přeplněného nejrůznějšími francouzskými časopisy, nad rozepsanou prací, a stále otevřenými stránkami svých Dějin francouzské literatury, které za našeho studia vydal. Těšil se zřejmě z tohoto svého zdařilého díla, které pro nás bylo cennou sbírkou literárních studií. Klidně si pokuřoval a s velkým zájmem sledoval postup mých literárně historických průzkumů českých archivů. Neomylnou zkušeností znalce odhadl, co bylo nejcennější, co by se mělo publikovat nejdříve a hlavně, kde najít tiskové možnosti. Se zjevnou rozkoší milovníka krásných edic mi ukazoval nádherná vydání La Fontainových bajek a Ovidiovy Proměny, ilustrované Pablen Picassem.

Teď v předjaří, když jsem znovu navštívila tuto ztichlou pracovnu — klidný a volný tón profesora Kopala v ní opět ožil. Promlouval ke mně z jeho četných edic Rollandova Jana Kryštofa. Znovu zněl jím tak často citovaný motiv řeky, toho ustavičně plynoucího proudu života ve věčném pchybu — který nás nese dál, k současné Francii, k literatuře, která se rodí, k novému vesmírnému myšlení. Cesta, kterou nám pomohl profesor Kopal svým pedagogickým vedením najít, není pro každého z nás stejně lehká — avšak jeho osvícené výklady francouzských literárních tradic zůstaly na ní pro nás hodnotou trvalou.

MARIE ULLRICOVÁ

ZA JIŘÍM LEVÝM

Na všechny, kdo znali osobně PhDr. Jiřího Levého, doktora filologických věd, docenta katedry české literatury a literární vědy na brněnské filosofické fakultě, zapůsobila zpráva o jeho nenadálém úmrtí dne 17. ledna 1967 zcela neuvěřitelně a dvojnásob tíživě. Těžko lze spojit představu jeho nezlomného optimismu a nevyčerpitelného pracovního zanícení s majestátem smrti. Těžko je možno smířit se s tím, že z našeho středu odešla naprosto neočekávaně — nedlouho po dovršení čtyřicítky — vyhraněná osobnost, jejíž badatelský význam přesáhl hranice českého kulturního dění.

Jiří Levý se narodil 8. srpna 1926 v Košicích v rodině našeho předního romanisty prof. dr. Otakara Levého. Po absolvování vysokoškolského studia angličtiny a češtiny v Brně pracoval řadu let na katedře anglistiky olomoucké filosofické fakulty. V roce 1960 se habilitoval pro obor teorie literatury na filosofické fakultě v Brně a sem také přešel na začátku roku 1964 jako docent. V téže roce dosáhl hodnosti doktora filologických věd. V roce 1966 byl podán návrh na jmenování Levého universitním profesorem, jeho realizace se však nedožil.

Veškerá badatelská činnost Jiřího Levého vyrůstá z vědomí společné osnovy celé literární vědy a z přesvědčení o nutnosti co nejužšího sepětí všech jejích disciplín. Proto od samého začátku své vědecké dráhy doprovází Levý svůj hlavní zájem o problémy z oblasti teorie literatury také studiem literárně-historickým. Řešení otázek literárně-dějepisných má u něho charakter nikoli přležitostný, okrajový, ale programový, a vytváří bohaté materiálové východisko jeho ostatní vědecké činnosti. Z počátku se Levý jako anglista zajímal o nejnovější anglicky psanou literaturu; zkoumal např. kritické názory romanopisce D. H. Lawrence (ČMF 1947) nebo projevy skotského regionalismu v poválečném období (ČMF 1951). Nejvíce ho však zaujal velký básnický zjev T. S. Eliota. Na příspěvcích věnovaných eliotovské problematice (Ideový základ tvůrčí metody T. S. Eliota, ČMF 1949; Synthesis of Antithesis in the Poetry of T. S. Eliot, Essays in Criticism 1952; Ambivalence in the Poetry of T. S. Eliot, Anglia 1959) lze zřetelně pozorovat, jak se Levého zájem o tvůrčí metodu postupně přesouval k oblastem, ve kterých lze použít exaktnějších badatelských postupů. Levý se stále více upevňoval v přesvědčení, že se literární teorie značně obohatí, jestliže docení metodologický přínos i neduchovných oblastí vědeckého bádání, jak to učinila například lingvistika. Za svého anglistického působení se proto věnoval mimo jiné problémům slova a mluvního taktu v anglickém verši (Sborník VŠP v Olomouci, 1957) nebo vztahu jazyka a strofického členění anglické znělky (Markwardt Festschrift, Berlin 1961). Jeho úsilí obohatit dosavadní poznatky v oblasti versologie novými výboji metodologickými přineslo cenné výsledky i v pracích z obecné poetiky. Je tu třeba uvést alespoň studie Předběžné poznámky k informační analýze (Slovenská literatúra 1964), Matematický a experimentální rozbor verše (Česká literatúra 1964), stať Generování veršů jako problém prozodický (sborník z druhé brněnské konference o verši Teorie verše II, 1968), která seznamuje s částečnými výsledky autorovy snahy přispět k objasnění literárního díla s použitím metod generativní mluvnice, a doktorskou disertaci, Problémy srovnávací versologie jejíž podstatná část vyjde tiskem.

Zevrubná poučenost Jiřího Levého v oblasti literárněvědné metodologie přinesla kladné výsledky i v jiných oblastech jeho vědecké práce. Levý, výjimečně dobře obeznámený s nejnovějšími badatelskými směry, vždy střízlivě váží, čím a v jaké míře přispívá určitá metoda k hlubšímu poznání slovesného umění. Tento věcný přístup pak uplatňuje jak ve studii věnovaných osvětlení a hodnocení živých badatelských tradic domácích (srov. zvláště stať Československý strukturalismus a zahraniční kontext; ve sborníku *Struktura a smysl literárního díla*, 1966), tak i v podnětných úvahách o moderních směrech zahraničních. Kromě několika prací časopiseckých (např. *Teorie informace a literární proces*, Česká literatura 1963) vydal o této problematice knihu *Západní literární věda a estetika* (1966), sestavenou ze studií cizích odborníků, která je bohatým zdrojem informací o současných badatelských metodách v západní vědě o slovesném umění.

Hlubokých znalostí materiálu a bezpečné orientace ve všech oblastech literární vědy Jiří Levý skvěle využil v teorii překladu, která se stala postupně jeho nejvlastnějším pracovním polem (po léta působil podnětně také v Klubu překladatelů a v překladatelské sekci Svazu československých spisovatelů) a v níž má jeho dílo význam zakladatelský. Tuto oblast, která byla dříve ve velké části záležitostí duchaplných impresí nebo ryzího praktikismu, povýšil Levý na vědeckou disciplínu, vytvořil z ní organickou součást literární vědy. Dlouholeté soustředěné studium problémů uměleckého překládání vyústilo do dvou knižních publikací. Obsáhlá kniha *České teorie překladu* (1957) zpracovává poprvé v celistvosti vývoj názorů na umělecký překlad a překladatelských metod u nás od nejstarších dob až do roku 1945 a je cennou pomůckou i pro detailní studium vývoje celé české literatury. Vyvrcholením práce Levého na tomto poli je kniha *Umění překladu* (1963), v níž přísně vědeckými postupy a jemnou analýzou materiálu nově osvětluje podstatu uměleckého překladu, jeho prostředky i jeho postavení mezi ostatními druhy umění. Díky tomu má kniha základní význam nejen pro literární teorii, ale poskytuje pevnou oporu i pro překladatelskou praxi. Levého spis *Umění překladu* byl také po zásluze vysoko oceněn nejen u nás (mimo jiné získal cenu nakladatelství Československý spisovatel), ale setkal se záhy se značným ohlasem i v zahraničí; svědčí o tom zvláště jeho německý překlad, který vyjde v nejbližší době v Německé spolkové republice, a překlad do ruštiny, jehož přípravu pro tisk už autor nestačil dokončit.

Přestože se dílo Jiřího Levého předčasně uzavírá v době, kdy mohl realizovat jen část ze svých velkých pracovních plánů, obohatilo výrazně a mnohostranně současné bádání o slovesném umění. Navíc jako celek budí úctu širokou základnou, ze které vyrůstá, vnitřní logikou a cíli, k nimž směřuje. Vědomí toho jen umožňuje zármutek nad náhlým odchodem jeho tvůrce.

KAREL PALAS — ALEŠ TICHÝ

ZA DOCENTEM KARLEM ZEMENEM

Dne 25. dubna 1967 ztratila československá moderní filologie docenta Karla Zemena, jazykovědce a germanistu, pražského občana a olomouckého vysokoškolského učitele. K. Zemen byl vídeňský Čech, nar. 1894, který v r. 1946 na výzvu československé vlády reemigroval. Bilingvní prostředí jeho rodiště mu dalo výrazný filologický smysl a snahu zprostředkovat poznání a porozumění mezi různými národními kulturami, český původ a postoj ho vedl k organizované kulturní práci pro českou vídeňskou menšinu. Než přišel do Prahy, měl za sebou K. Zemen 36 let působení jednak jako učitel jazyků (německého, anglického, českého, ruského) na různých typech středních a vysokých škol ve Vídni, jednak jako odborný filolog: jako experimentální fonetik ve Vídni (1927–1929), jako přednášející „Psychophysics of Speech“ na universitě v Iowě 1929–1930.

V letech 1946–1952 přednášel a vyučoval (m. j. také švédskému jazyku) na pražských vysokých školách — na Vysoké škole obchodní, dále na ČVUT. Od rku 1952 — ač zůstával nadále učitelem ČVUT — působil současně obětavě (s dvojnásobným úvazkem) na filosofické fakultě University Palackého v Olomouci jako germanista. V r. 1956 byl zde jmenován docentem a skončil své působení na pražských školách, aby se soustředil na olomoucké pracoviště, které mu tak přirostlo k srdci, ač pravidelné dojíždění z Prahy mu nebylo při jeho věku lehké. V r. 1961 odešel na odpočinek; zůstal však pravidelným a agilním diskutérem na přednáškových večerech Kruhu moderních filologů v Praze. Ochoťně vypomohl olomoucké germanistice „čestným semestrem“ přednášek v r. 1963.

Docent Zemen ve své pedagogické a publikační činnosti spojoval znalost a využívání tradice filologické práce se smyslem pro nové pohledy na strukturu jednotlivých jazyků či jazykových skupin (m. j. jazyků nordických, keltských, baltských). Pedagogické působení ho od příchodu do Československa zaměstnávalo natolik, že jen málo publikoval. Více překládal výsledky své práce ve formě přednášek pro KMF a jiné instituce v Olomouci a v Praze. Z publikací této doby budtež uvedeny Učebnice švédského jazyka z roku 1952 a studie o vzniku fəröyského spisovného jazyka v olomouckém jazykovědném sborníku 1959. Rozsáhlejší byla Zemenova publikační činnost ve třicátých letech, např.: *Experimentalphonetische Untersuchungen über den Energieverlauf in der Sprache*, Vídeň 1929, učebnice ruského jazyka pro Němce, vydaná v Lipsku 1928, *Duration and Intonation in the Rhythm of Speech*, Iowa 1930, *Mathematische Sprachwissenschaft*, Vídeň 1933 aj.

Všechno, co bytost a práce docenta Zemena daly jeho žákům a přátelům, zůstává nezapomenutelným a přispívá k rozvoji naší filologické práce.

LUĐVIK VÁCLAVEK

Zpráva o činnosti Kruhu moderních filologů při ČSAV za rok 1966

I. PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST

A) Přednášky konané v Praze

17. 1. 1966 Doc. dr. Lubomír Drozd, CSc.:
O některých přístupech k odbornému jazyku v Německé spolkové republice.
(Publ. v „Čs. terminologickém časopise“, V, 1966/4, str. 199–214.
– V jiné verzi pod názvem „K otázkám odborného jazyka v NSR“
v publikaci „Tři příspěvky z oblasti odborné lingvistiky“, KrMF,
1966, str. 37–47).
24. 1. 1966 Dr. Theodor Schwarz:
O vývoji švýcarského dramatu.
7. 2. 1966 Univ. prof. Eduard Goldstücker:
Současné proudy v německé literatuře.
(1. přednáška cyklu dějin evropských literatur).
14. 2. 1966 Dr. Eduard Beneš, CSc.:
Nominální vyjadřování v německém odborném stylu.
21. 2. 1966 Doc. dr. Karel Bareš, CSc.:
Anglické afixy ve funkci nositelů terminologického významu.
7. 3. 1966 Univ. prof. dr. Josef Bukáček, DrSc.:
Hlavní proudy v současné italské literatuře.
(2. přednáška cyklu dějin evropských literatur).
(Bude publ. v 2. vydání knihy „Evropské literatury od r. 1945“).
14. 3. 1966 Prom. fil. Jiřina Smrčková:
Počátky rumunského písemnictví.
21. 3. 1966 Dr. Vladimír Hořejší, CSc.:
Některé rysy syntaktické stavby moderní francouzštiny na základě
srovnání s češtinou.
28. 3. 1966 Phil. Dr. Joachim Krehayn, Englisches Institut der Ernst Moritz
Arndt Universität, Greifswald:
DIE PROBLEMATIK UND DER BEGRIFF DER WELTLITERA-
TUR (s Literárněvědnou společností).
1. 4. 1966 Univ. prof. Karl-Ludwig Selig z Cornellovy university:
PRESENT STATE OF COMPARATIVE LITERATURE STUDIES
IN THE U. S.
(s Literárněvědnou společností, s Literárněvědnou skupinou
při KrMF).

4. 4. 1966 Doc. Ian Milner M. A.:
Současné proudy v anglické literatuře.
(3. přednáška cyklu dějin evropských literatur).
12. 4. 1966 Univ. prof. Randolph Quirk, Londýn:
LINGUISTIC ACCEPTABILITY
(s Jazykovědným sdružením).
13. 4. 1966 Prof. E. G. Etkind, Leningrad:
ÚSTŘEDNÍ PROBLÉMY FRANCOUZSKÉ STYLISTIKY.
15. 4. 1966 Univ. prof. M. A. K. Halliday, Londýn:
LINGUISTIC SYSTEMS
(s Jazykovědným sdružením).
18. 4. 1966 Univ. prof. dr. Leopold Zatočil:
O jazyce, slohu a latinských předlohách neznámé a dosud nevydané
staroslezské legendy o sv. Jiří z 15. století.
19. 4. 1966 Univ. prof. M. A. K. Halliday, Londýn:
LINGUISTICS AND LANGUAGE LEARNER
(s Jazykovědným sdružením).
25. 4. 1966 Doc. dr. Marie Kavková, CSc.:
Současné proudy v rumunské literatuře.
(4. přednáška cyklu dějin evropských literatur).
2. 5. 1966 Dr. Alois Hofman, DrSc.:
O duchu a povaze rakouské literatury.
(5. přednáška cyklu dějin evropských literatur).
11. 5. 1966 David Scheinert, belgický spisovatel a literární kritik:
LES TROIS RACINES DE LA LITTÉRATURE BELGE VIVANTE
(s Klubem školství a kultury ROH, s Literárněvědnou společností).
16. 5. 1966 Univ. prof. dr. Otakar Novák, CSc.:
Současné proudy ve francouzské literatuře.
(6. přednáška cyklu dějin evropských literatur).
(Podstatná část zpracována v úvodu k „Slovníku spisovatelů Francie,
Švýcarska, Belgie a Lucemburska“ (Odeon 1966).
19. 5. 1966 Univ. prof. Ronald Gottesman, Indiana University, USA:
RECENT DEVELOPMENTS IN AMERICAN LITERARY SCHOLARSHIP
(s Literárněvědnou skupinou při KrMF, s Literárněvědnou společností).
27. 5. 1966 Univ. prof. Dr. Harry Spitzbardt, Jena:
THE LANGUAGE LABORATORY AS AN AID IN MODERN LANGUAGE TEACHING.
(s odbornou skupinou pro metodiku vyučování cizím jazykům).
30. 5. 1966 Univ. prof. Dr. Martin Kloster-Jensen, ředitel Fonetických ústavů
v Bonnu (NSR) a v Bergenu (Norsko):
NORWEGISCHE WORTTÖNE
(s Jazykovědným sdružením a Fonetickým ústavem KU).
6. 6. 1966 Dr. Jiří Krámský, CSc.:
K některým způsobům vyjadřování členu v jazycích.
(Bude publ. pod názvem „Some Ways of Expressing the Category
of Determinedness in Language“ v „TRAVAUX LINGUISTIQUES
DE PRAGUE“, sv. 3).

7. 6. 1966 Univ. prof. R. P. Adams, Tulane University, USA:
THE GREATNESS OF WILLIAM FAULKNER
(s Literárněvědnou skupinou při KrMF, s Literárněvědnou společností).
13. 6. 1966 Dr. Zdeněk Wittoch, CSc.:
K otázce slovanského podílu na rumunské slovní zásobě:
30. 6. 1966 Univ. prof. J. Ferrell — University of Michigan, Ann Arbor:
PRENOMINÁLNÍ SYSTÉM V STAROSLOVENŠTINĚ
(s Jazykovědným sdružením).
8. 9. 1966 Univ. prof. Yves Gentilhomme z filosofické fakulty v Besançonu, Francie, generální sekretář ATALA a vicepresident AFLA:
K VOPROSU O PREPODAVANÍJI RUSSKOGO JAZYKA FRANCUZSKIM NAUČNYM RABOTNIKAM
(s Jazykovědným sdružením, Odbornou skupinou pro metodiku vyučování cizím jazykům).
3. 10. 1966 Doc. dr. Jiří Nosek, CSc.:
Pauza a opakování v hovorové angličtině.
10. 10. 1966 Univ. prof. Dr. Broder Carstensen, vedoucí katedry anglistiky University v Hamburgu:
TRANSFORMAČNÍ GRAMATIKA A VYUČOVÁNÍ JAZYKŮ
(s Odbornou skupinou pro metodiku vyučování cizím jazykům).
17. 10. 1966 Phil. Dr. habil. Erika Kosmalla, Greifswald:
ENTWICKELUNGSPROBLEME DES MODERNEN DÄNISCHEN ROMANS.
18. 10. 1965 Univ. prof. Dr. Broder Cartensen, Universita Hamburg:
ZUR SYSTEMATIK UND TERMINOLOGIE ENGLISCH-DEUTSCHER LEHNBEZIEHUNGEN
(s Jazykovědným sdružením).
19. 10 1966 Univ. Prof. Ruggiero M. Ruggieri, Řím:
REALISMUS A VYJADŘOVACÍ ZPŮSOB VLASTNÍCH JMEN FRANCOUZSKÉ RYTÍRSKO-EPICKÉ POESIE SE ZVLÁŠTNÍM ZŘEATELEM K PÍSNÍ O ROLANDOVI.
20. 10. 1966 Günther Grass, NSR:
AUTORSKÝ VEČER — ČTENÍ Z VLASTNÍCH DĚL
(se Svazem čs. spisovatelů a katedrou germanistiky KU).
24. 10. 1966 Univ. prof. dr. Jan O. Fischer, DrSc.:
Problematika periodisace dějin francouzské literatury 19. století.
(Přednáška zpracována na základě I. dílu Dějin francouzské literatury 19. a 20. století, Academia 1966).
31. 10. 1966 Univ. prof. dr. Ludovít Novák:
Třídění nulových útvarů v jazycích
(s Odbornou skupinou pro funkční jazykozpyt).
(Publ. v „Jazykovědných aktualitách“ I/1967, str. 1—6).
4. 11. 1966 Univ. prof. Dr. Wilhelm Girnus, NDR:
člen Německé akademie umění
GEDANKEN ZUR BRECHTS LYRIK.
7. 11. 1966 Univ. prof. dr. František Kalda:
Problém slova v dnešní nederlandistice.
11. 11. 1966 Univ. prof. William Moore, USA:
WALT WHITMAN
(s katedrou anglistiky KU).

14. 11. 1966 Univ. prof. dr. Otto Ducháček, DrSc.:
Etymologické povědomí a motivační tendence.
21. 11. 1966 Doc. dr. Vladimír Stupka, CSc.:
Dramatik Armand Salacrou a jeho boj za lidská práva
(Publ. pod názvem „Armand Salacrou au seuil de sa maîtrise dramatique“, Etudes romanes de Brno II, 1966, str. 165–180).
28. 11. 1966 Dr. Marie Ullrichová:
Madame de Staël (1766–1966).
5. 12. 1966 Dr. Ivan Lutterer, CSc.:
Zpráva o IX. mezinárodním onomastickém kongresu v Londýně.
(Publ. ve kráceném znění v časopise „Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, roč. VII (1966), str. 285–287).
12. 12. 1966 Doc. dr. Jaroslav Minář, CSc.:
Dva pohledy na Velkou francouzskou revoluci,
Ernest Renan a Romain Rolland.
19. 12. 1966 Prom. fil. Jiřina Smrčková:
Jazykovědná balkanistika ve světě a u nás.
(Vyjde jako součást souborného referátu v časopise „Slavia“, 1967).

B) přednášky konané v Plzni

27. 1. 1966 Univ. prof. Eduard Goldstücker:
Pražská německá škola a Franz Kafka.
28. 3. 1966 Jiřina Hlaváčková, odb. asistentka katedry jazyků Lékařské fakulty:
Anglická intonace.
29. 9. 1966 František Šourek, vedoucí katedry jazyků LF:
Kvalitativní rozbor jazykových znalostí studentů vys. škol v Plzni.
(Publ. v „Plzeňském lékařském sborníku“ 25, 1966 pod názvem: Hlaváčková, Kramerová, Těšínská, Šourek, Urbanová: „Rozbor kvality jazykových znalostí studentů medicíny“).
20. 10. 1966 Irina Evreinova:
Stylistický aspekt při osvojování gramatického minima.
(Publ. rusky pod názvem „Roľ stilistiky pri razrabotke grammatičeskogo minimuma“ ve sborníku Metod. byra Lomonosovovy university v Moskvě „V pomošč prepodavatěljam russkogo jazyka kak inostranogo“).
24. 11. 1966 L. M. Bobrovová:
O některých otázkách metodiky vyučování dospělých ruštině jako cizímu jazyku
(s jazykovědným sdružením).

C) Přednášky konané v Brně

20. 1. 1966 Josef Zahradníček, odb. asistent:
Problémy německého členu v jazykové výuce.
15. 2. 1966 Annette Rubinsteinová, USA:
THE ART OF HENRY JAMES.
3. 3. 1966 Univ. prof. dr. Leopold Zatočil:
Germanistické poznámky k staročeským Olomouckým povídkám.
(Publ. v časopise Listy filologické, roč. 89, 1966, str. 111–120 pod názvem „Germanistische Bemerkungen zu den alttschechischen Olmützer Erzählungen“).

17. 3. 1966 Jaroslav Ondráček, odb. asistent:
Poznámky k lingvistické charakteristice současné italštiny.
31. 3. 1966 Dr. Ludmila Pantůčková, CSc.:
Estetické názory W. M. Thackerayho.
(Publ. v rozšířeném anglickém znění v „Brno Studies in English“.
VI. 1966, str. 7—74.)
13. 4. 1966 Univ. prof. Randolph Quirk, Londýn:
THE SURVEY OF MODERN ENGLISH USAGE.
21. 4. 1966 Prof. E. G. Etkind, Leningrad:
ÚSTŘEDNÍ PROBLÉMY FRANCOUZSKÉ STYLISTIKY.
5. 5. 1966 † Doc. dr. Karel Zemen:
K rozlišení přízvuku v germánských jazycích.
12. 5. 1966 Dr. Peter Gugisch, Greifswald, NDR:
DER DEUTSCHE ROMAN DER GEGENWART.
2. 6. 1966 Univ. prof. Dr. Martin Kloster-Jensen, Bonn, NSR:
TONOLOGIE DES NORWEGISCHEN.
20. 10. 1966 Dr. Erika Kosmalla, Nordisches Institut Greifswald:
ENTWICKELUNGSPROBLEME DES MODERNEN DÄNISCHEN
ROMANS.
3. 11. 1966 Dr. Jaroslav Fryčer, CSc.:
Mussetovy názory na divadlo.
(Publ. ve francouzské versi pod názvem „Les idées d'Alfred de Musset
sur l'art et sur le théâtre“ jako jedna z kapitol monografické studie
„L Oeuvre dramatique d'Alfred de Musset“ v Etudes romanes de
Brno III, 1967.)
17. 11. 1966 Doc. dr. Karel Krejčí, CSc.:
Die deutsch-tschechischen Beziehungen im Spiegel der Zeitschrift
Witiko.
(Bude publ. ve „Sborníku prací filosofické fakulty UJEP v Brně.“)
1. 12. 1966 Zdeňka Stavínková:
Několik poznámek k užívání francouzského imparfait.
(Publ. pod názvem „Quelques notes à propos de l'emploi de l'impar-
fait“ v „Études romanes de Brno“, II. 1965.)
14. 12. 1966 Michel Dabène, St. Cloud, Francie:
LES MÉTHODES AUDIO-VISUELLES, FONDEMENTS
LINGUISTIQUES ET PSYCHOLOGIQUES.
15. 12. 1966 Členové anglistického lingvistického týmu pod vedením doc. dr. Jana
Firbase, CSc.:
Příspěvky k lingvistické charakteristice současné angličtiny.
(Budou publ. v rozšířeném znění v 7. sv. řady „Brno studies in En-
glish.“)
- D) Přednášky konané v Olomouci**
20. 1. 1966 Univ. prof. dr. Oldřich Králík, DrSc.:
Nová literatura o Zadoštině
(Bude publ. ve „Slavii“)
10. 3. 1966 PhDr. Eduard Petrů, CSc.:
Kybernetika a literární věda
(Bude publ. v rozšířené formě pod názvem „Exaktní metody literárně-
vědné práce“ v podobě skript filosofické fak. University Palackého.)

17. 3. 1966 Doc. dr. Miroslav Zahrádka, CSc.:
Transformace ruské literatury šlechtických hnězd
(Bude publ. ve „Slavii“ a v Olomoucko-lipském sborníku „Acta Universitatis Palackianae“, Olomouc 1967.)
21. 4. 1966 Univ. prof. dr. J. Š. Kvapil:
Romain Rolland a proměna estetických koncepcí na přelomu století.
28. 4. 1966 Univ. prof. E. G. Etkind, Leningrad:
ÚSTŘEDNÍ PROBLÉMY FRANCOUZSKÉ STYLISIKY.
- 2 6. 1966 Dr. W. Heinemann, Lipsko, NDR:
GRADUALISMUS VE STŘEDOVĚKÉ LITERATUŘE.
12. 9. 1966 Univ. prof. Yves Gentilhomme, Besançon, Francie:
VYUČOVÁNÍ RUŠTINĚ PRO FRANCOUZSKÉ VĚDECKÉ PRA-
COVNÍKY.
12. 10. 1966 Univ. prof. Dr. B. Cartensen, Hamburg:
TRANSFORMATIONS-GRAMMATIK UND IHRE PRAKTISCHE
ANWENDUNG.
20. 10. 1966 Dr. Jiří Látal:
Lautréamont — rozpornost jeho díla.
2. 11. 1966 † Doc. dr. Jiří Levý DrSc.:
Cambridgeská škola a čs. strukturalismus
(Podstatná část přednášky čerpala ze studie „Československý struk-
turalismus a zahraniční kontext [Struktura a smysl literárního díla,
Čs. spisovatel, 1966]).
17. 11. 1966 † Doc. dr. Karel Zemen:
K některým problémům keltštiny.
15. 12. 1966 Prof. Michel Dabène, St. Cloud, Francie:
LES MÉTHODES AUDIO-VISUELLES, FONDEMENTS
LINGUISTIQUES ET PSYCHOLOGIQUES
- E) Přednášky konané v Bratislavě
8. 2. 1966 Dr. Theodor Schwarz:
Dürrenmatt und Frisch als Kritiker der bürgerlichen Gesellschaft.
(Bude publ. ve sborníku university Komenského Philologica.)
15. 2. 1966 Akademik Igor Hrušovský:
Struktúra, dialektika, sémantika.
(Publ. podrobně rozpracována v knize „Strukturation und Apperzep-
tion des Konkreten“, Bratislava, vydavatelství SAV, 1966.)
22. 2. 1966 Dr. Lev Soudek, CSc.:
K štruktúre subštandardných slov britské a americké angličtiny XX.
stor.
1. 3. 1966 Doc. dr. Jindra Hušková:
Úloha rumunskej drámy pre kultúrne zjednotenie.
8. 3. 1966 Doc. dr. Vladimír Stupka, CSc.:
K intergraci dramatického diela Armanda Salacroua.
29. 3. 1966 Dr. Vladimír Vařecha, B. A., CSc.:
O reflexivnosti v češtině a angličtině.
5. 4. 1966 † Doc. dr. Karel Zemen:
Fonetická realizace náslovných souhláskových fonámů v keltských
jazycích.

14. 4. 1966 Univ. prof. Randolf Quirk, M. A. Ph.D., Londýn:
Z PROBLEMATIKY VÝSKUMU SÚČASNEJ ANGLIČTINY.
19. 4. 1966 Univ. prof. dr. J. Š. Kvapil:
Současné proudy v literatúre francouzské.
25. 4. 1966 Univ. prof. E. G. Etkind, Leningrad:
PROBLÉMY ZROVNÁVACEJ STYLISIKY FRANCÚZŠTINY
AKO ZÁKLAD TEÓRIE PREKLADU.
26. 4. 1966 Univ. prof. dr. Otto Ducháček, DrSc.:
Prostředky vyjadřování vidu a způsobu děje ve francouzštině.
(Publ. pod názvem „Sur le problème de l'aspect et du caractère de
l'action verbale en français" v „Le français moderne", 34, 3, 1966,
str. 161—184.)
3. 5. 1966 Univ. prof. dr. František Kalda:
Komparatistická štúdia o nemeckých a holandských pronomínach.
10. 5. 1966 Univ. prof. dr. Josef Bukáček, DrSc.:
K problému dekadence v italskej literatúre.
12. 5. 1966 Univ. prof. Antonio Pagliaro, Itálie:
ILL LINGUAGGIO POETICO DI DANTE.
17. 5. 1966 Dr. Vladimír Hořejší, CSc.:
Některé rysy syntaktické stavby moderní francouzštiny na základě
srovnání s češtinou a slovenštinou.
24. 5. 1966 Doc. dr. Ludmila Pantůčková, CSc.:
Estetické názory W. M. Thackerayho.
(Publ. v rozšířeném anglickém znění v „Brno Studies in English",
VI., 1966, str. 7—74.)
31. 5. 1966 Doc. dr. Šimon Ondruš, CSc.:
K otázke spoločného povodu indoeurópskych a ugrofinskych jazykov.
(Téze publ. v „Jazykovědných aktualitách" 1/1967, str. 11—12. —
Část problematiky publ. ve sborníku „Alte und neue Methoden in der
Sprachwissenschaft", Harrassowitz, Wiesbaden 1967, str. 220—235.)
18. 10. 1966 Ján Albrecht:
Spekulative Musik in Thomas Manns Roman Doktor Faustus.
11. 11. 1966 Univ. prof. dr. Siegfried Korninger, Vídeň:
NOVÁ FILOZOFIA A ANGLICKÁ LITERATÚRA 17. STOROČIA.
15. 11. 1966 Prof. František Pazúr:
Sociálno-politické názory George Sandovej
22. 11. 1966 Doc. dr. Jozef Dubský, CSc.:
Stylistický prístup k jazykovým javom.
6. 12. 1966 Doc. dr. Josef Michl, CSc.:
Ibsenov Peer Gynt ako literárny a divadelný problém.
13. 12. 1966 Ladislav Baganec:
K problematike hierarchie morfológických protikladov v súčasných
škandinávskych jazykoch.

Přednášky, jejichž názvy jsou uvedeny versálkami, pronesli zahraniční
hosté Kruhu.

II. ČINNOST ODBORNÝCH SKUPIN:

a) odborná skupina pro funkční jazykozpyt:

25. 2. 1966 Univ. prof. dr. Bohumil Trnka, DrSc.:
Vývoj bádání v sémantice
4. 3. 1966 Univ. prof. dr. Bohumil Trnka, DrSc.:
Strukturní teorie sémantiky.
18. 3. 1966 Referát prom. fil. O. Sechsera o článku G. P. Mereditha:
Semantic Matrices (Proceedings of the Intern. Conference on Scientific Information, Washington 1958, II, 997—1026).
15. 4. 1966 Univ. prof. dr. Bohumil Trnka, DrSc.:
O jazykovědné teorii Hjelmslevově.
13. 5. 1966 Dr. Vladimír Hořejší, CSc.:
O Marcusově pojetí fonologie.
24. 10. 1966 Univ. prof. dr. Otto Ducháček, DrSc.:
Strukturalistické metody v sémantice.
31. 10. 1966 Univ. prof. dr. Ludovít Novák:
Třídění nulových útvarů v jazycích (společně s KrMF).
2. 12. 1966 Univ. prof. dr. Josef Vachek, DrSc.:
Poznámky k mezinárodnímu fonologickému zasedání ve Vídni.

b) Odborná skupina pro metodiku vyučování cizím jazykům:

20. 1. 1966 Univ. prof. dr. Ivan Poldauf:
Poznatky o postoji západních pedagogů k současně problematice vyučování cizím jazykům na mezinárodní konferenci v Sonnenbergu.
7. 4. 1966 Dr. János Juhász, Budapešť:
INTERFERENZ DER MUTTERSPRACHE BEIM FREMDSPRACHENUNTERRICHT.
21. 4. 1966 Doc. Dr. Herbert Kühn, Lipsko:
SELBSTTÄTIGKEIT UND METHODISCHES ERBE,
(Über DIE AKTUALITÄT VON GOUIN UND PALMER).
27. 5. 1966 Univ. prof. Dr. Harry Spitzbardt, Jena:
THE LANGUAGE LABORATORY AS AN AID IN MODERN LANGUAGE TEACHING.
8. 9. 1966 Univ. prof. Yves Gentilhomme, Besançon, Francie:
K VOPROSU O PREPODAVANIIJI RUSSKOGO JAZYKA FRANCUZSKIM NAUČNYM RABOTNIKAM.
10. 10. 1966 Univ. Prof. Dr. Broder Carstensen, Hamburg:
TRANSORMAČNÍ GRAMATIKA A VYUČOVÁNÍ JAZYKŮ.
24. 10. 1966 Dr. Otto Troebes, Halle:
PROBLEME BEI DER ERFASSUNG SPRACHLICHER ABLAUF-FOLGEN.
26. 10. 1966 Hermann Kessler, NSR:
PROBLEME DES DEUTSCHUNTERRICHTS FÜR AUSLÄNDER.
25. 11. 1966 M. Sedláková, CSc.:
Interference v mluvnici.

13. 12. 1966 Prof. Michel Dabène, St. Cloud:
PROBLÈMES DE LA LINGUISTIQUE APPLIQUÉE
À L' ENSEIGNEMENT DES LANGUES VIVANTES.

c) Odborná skupina pro literární metodologii:

9. 2. 1966 } Dr. Annette T. Rubinsteinová, USA:
10. 2. 1966 } ČERNOŠŤÍ SPISOVATELÉ V USA.
11. 2. 1966 } (Cyklus 3 přednášek.)
1. 4. 1966 Univ. prof. Karl-Ludwig Selig, USA:
PRESENT STATE OF COMPARATIVE LITERATURE STUDIES
IN THE U. S.
19. 5. 1966 Univ. prof. Ronald Gottesman, USA:
RECENT DEVELOPMENTS IN AMERICAN LITERARY
SCHOLARSHIP.
7. 6. 1966 Univ. prof. R. P. Adams, USA:
THE GREATNESS OF WILLIAM FAULKNER.

d) Odborná skupina pro rumunskou filologii:

25. 4. 1966 Doc. dr. Marie Kavková, CSc.:
Současné proudy v rumunské literatuře.
(Společná akce s KrMF.)
13. 6. 1966 Dr. Zdeněk Wittoch, CSc.:
K otázce slovanského podílu na rumunské slovní zásobě.
(Společná akce s KrMF.)
19. 12. 1966 Prom. fil. Jiřina Smrčková:
Jazykovědná balkanistika ve světě a u nás.
(Společná akce s KrMF.)
(Bude publ. jako součást souborného referátu v časopise „Slavia“
1967, 3. číslo.)

Přednášky, jejich názvy jsou uvedeny versálkami, pronesli zahraniční hosté Kruhu.

III. ZÁLEŽITOSTI ZAHRANIČNÍCH VZTAHŮ

Činnost na tomto úseku se v důsledku členství Kruhu v Mezinárodní federaci profesorů moderních jazyků podstatně zvýšila.

Vzhledem k úsporným opatřením nebyla Čs. akademii věd povolena dvouletná delegace (doc. dr. Vilém Fried, CSc. a dr. Eduard Beneš, CSc.) na poradu ústředního výboru Federace v Římě ve dnech 13. — 15. 4. 1966; naše absence způsobila značné nesnáze, poněvadž přítomnost československých delegátů byla očekávána a měla přispět k řešení některých naléhavých problémů.

Ve dnech 1.—3. 7. 1966 navštívil na své evropské cestě Prahu generální tajemník Mezinárodní federace profesorů moderních jazyků Hans Jalling, který jednal se zástupci Kruhu a členy jeho zahraniční komise. Závěrem jeho návštěvy, kryté z prostředků ČSAV, byl návrh, aby v ČSSR byl uspořádán v r. 1967 mezinárodní seminář z oblasti metodiky vyučování cizím jazykům, jehož účastníci by si cestu i režii pražského pobytu hradili. Jeho příprava byla pak hlavním předmětem jednání dalších porad zahraniční komise KrMF, jež se konaly 12. 9., 14. 11. a 15. 12. 1966. Celkem konala komise v r. 1966 5 plenárních schůzí.

Ve dnech 1.—3. 10. 1966 zastupoval Kruh prof. dr. Ivan Poldauf na jednání Federace v Kodani ve věci vytvoření zvláštní sekce učitelů německého jazyka a uspořádání semináře němčinářů.

Ve dnech 3.—4. 12. 1966 se doc. dr. Vilém Fried, CSc. a prof. dr. Ivan Poldauf zúčastnili porady Federace v Salzburgu, kde již bylo m. j. konkrétně jednáno o metodickém mezinárodním semináři v Praze.

Součinnost zahraničních hostů v r. 1966 vykazuje 41 přednášek. S tím souvisí i částečná péče, jež byla těmto zahraničním badatelům věnována.

IV. VĚDECKÝ ÚKOL NA ROK 1966

byl plněn v dohadě, spolupráci a za řízení Katedry jazyků ČSAV. — Jeho předmětem bylo opatření a zpracování materiálových podkladů pro sestavení bibliografie zahraniční metodiky vyučování cizím jazykům a její vydání v dalším svazku za r. 1965/6. (Viz o tom v edičních záležitostech). Hlavním organizátorem úkolu byl Dr. Václav Stehlík.

V. ČINNOST EDIČNÍ A KULTURNĚ-POLITICKÁ

V roce 1966 vydal Kruh tradiční, již IX. ročenku KrMF, obsahující referáty o zahraničních kongresech (o 6. konferenci Mezinárodního sdružení profesorů anglistiky v Benátkách 1965 z pera člena korespondenta ČSAV Zdeňka Vančury, o III. mezinárodním kongresu germanistů 1965 v Amsterdamu a o zakládajícím shromáždění Evropské lingvistické společnosti v Kielu 1966 od doc. dr. V. Schwanzera, o kongresu MFUMI Lingua 1965 v Uppsale od doc. dr. V. Frieda, o XI. mezinárodním kongresu románské lingvistiky a filologie od dr. Kamila Uhlíře, o II. mezinárodním kongresu hispanistů v Nimvégách 1965 z pera doc. dr. Zdeňka Hampla), a obvyklou podrobnou výroční zprávu o činnosti. — Dále vydal odborné publikace „Tři příspěvků z oblasti odborné lingvistiky“ a „Bibliografie zahraniční metodiky

vyučování cizím jazykům 1962—1964“ jako výsledek vědeckého úkolu ve spolupráci s Katedrou jazyků ČSAV. — V tisku je její pokračování za další údobí. — Za účasti pracovníků Kruhu vyšla ve Státní knihovně ČSSR Kruhem v r. 1957 založená „Bibliografie čs. moderní filologie za r. 1963“; její další svazek se tiskne.

Kulturně-politický aspekt je přirozeně nedílnou součástí všesměrné činnosti Kruhu, který ve svých přednáškách připomínal významná kulturní výročí (např. Mme de Staël 1766—1966), zařadil cyklus o soudobých pokrokových proudech v západních literaturách, sledoval literární ohlas velkých společenských převratů (např. „Dva pohledy na Velkou francouzskou revoluci“), uváděl socialistické autory (B. Brecht), či seznamoval s méně známými progresivními literárními postavami (Armand Salacrou). — V této své působnosti spolupracoval se Svazem čs. spisovatelů, Kruhem překladatelů, Čs. společností pro mezinárodní styky, Svazem čs. sovětského přátelství, Klubem školství a kultury ROH a Socialistickou akademií.

VI. ZPRÁVA ORGANIZAČNÍ A STATISTICKÉ SOUHRNY

Dne 7. března 1966 se konalo výroční valné shromáždění KrMF, na němž byly provedeny volby na nové funkční tříleté období: složení předsednictva zůstalo nezměněno. Plenární schůze pobočky v Brně se konala 3. 3. 1966 a jubilejní valné shromáždění Krúžku moderních filológov v Bratislavě ve dnech 14.—15. 3. 1966. Výroční členská schůze pobočky v Plzni se konala 25. 5. 1966, kde byl zvolen nový výbor pobočky a stanoveno rozdělení funkcí. Činnost Kruhu řídil ústřední výbor, zvolený na valném shromáždění dne 7. 3. 1966 v tomto složení: univ. prof. dr. Bohumil Trnka, DrSc. (předseda), člen korespondent ČSAV Zdeněk Vančura, DrSc. a univ. prof. Eduard Goldstücker (místopředsedové), doc. dr. Jiří Nosek, CSc. (vědecký tajemník) a doc. dr. Vilém Fried, CSc. (hospodář); členové výboru: dr. Eduard Beneš, CSc., univ. prof. dr. Oldřich Bělíř, DrSc., univ. prof. dr. Josef Bukáček, DrSc., univ. prof. dr. Josef Dvořák, dr. Vladimír Hořejší, CSc., univ. prof. dr. Otakar Novák, CSc., univ. prof. dr. Ivan Poldauf, dr. Miroslav Renský, CSc., univ. prof. dr. Zdeněk Stříbrný, DrSc., prof. František Studnička; za pobočku v Plzni: Antonín Macháček (předseda) a Josef Velich (věd. tajemník), za pobočku v Brně: doc. dr. Vladimír Stupka, CSc. (předseda) a doc. dr. Josef Michl, CSc. (věd. tajemník), za pobočku Olomouc: prof. dr. J. Š. Kvapil (předseda) a doc. dr. Antonín Zatloukal (věd. tajemník), za Krúžek moderních filológov: doc. dr. Josef Škultéty, CSc. (předseda) a dr. J. Šulhan (věd. tajemník); náhradníci: doc. dr. Zdeněk Hampl, CSc., dr. Radko Kejzlar, CSc., dr. Jiří Krámský, CSc., doc. dr. Josef Pytelka CSc, univ. prof. dr. Jan Šabršula, DrSc., prom. fil. Alena Tionová, univ. prof. dr. Josef Vachek, DrSc.; členové revizní komise: dr. Jarmila Emmerová, dr. Leoš Houska a dr. Jaromír Povejšil, CSc. Předsednictvo Kruhu moderních filológů pak tvořili: univ. prof. dr. Bohumil Trnka, DrSc., člen korespondent ČSAV Zdeněk Vančura, DrSc., univ. prof. Eduard Goldstücker, doc. dr. Jiří Nosek, CSc., doc. dr. Vilém Fried, CSc., Antonín Macháček, doc. dr. Vladimír Stupka, CSc., prof. dr. J. Š. Kvapil a doc. dr. Josef Škultéty, CSc.

Veřejných přednášek v Praze bylo uspořádáno 45 a v pobočkách 56 (z toho 41 zahraničních hostů), akcí odborných skupin 25, všech přednáškových akcí tedy 126; plenárních a členských shromáždění v Praze a v pobočkách 4, vlastních edičních titulů 3, všech akcí úhrnem (mimo org. porady vedoucích orgánů a komisí) 133.

MILOŠ POPEL

OBSAH

Památce členů Kruhu moderních filologů při ČSAV

Otakar Novák: Životní dílo profesora dr. Josefa Kopala	5
Viola Cigerová: Vzpomínka na profesora dr. Josefa Kopala	12
Marie Ullrichová: Vzpomínka na profesora dr. Josefa Kopala	16
Karel Palas, Aleš Tichý: Za Jiřím Levým	18
Ludvík Václavěk: Za docentem Karlem Zemenem	20

Zpráva o činnosti

Přednášková činnost

A) Přednášky konané v Praze	21
B) Přednášky konané v Plzni	24
C) Přednášky konané v Brně	24
D) Přednášky konané v Olomouci	25
E) Přednášky konané v Bratislavě	26
Činnost odborných skupin	28
Záležitosti zahraničních vztahů	30
Vědecký úkol na rok 1966	30
Činnost ediční a kulturně-politická	30
Zpráva organizační a statistické souhrny	31

X. ROČENKA KRUHU MODERNÍCH FILOLOGŮ
při Československé akademii věd
za rok 1966

Redigovali

Prof. dr. Bohumil Trnka, DrSc.

Doc. dr. Jiří Nosek, CSc.

Miloš Popel

Vydal

jako publikaci pro vnitřní potřebu

v 550 výtiscích

Kruh moderních filologů při Československé akademii věd

Vytiskly Středočeské tiskárny, n. p., provoz 24, Říčany